

te heffen) de verscheren, 5000 op of gering lasten houding iemand, n groote behoort de zeer hij een

de kleine ere in te hoog 10 pCt. ooreerst en alleen chtingen hij naar r geven n in de worden, en evenweg het i. Onder zijn in, maar worden, te groot

merking hande- ie eerst, it, mee- hoevelv dragen n deze lrboud jdragen ke som gevuil, en aan- lijken rt in de . Het is lat God Kerke- teliden te naar , maar leroek n mis- p, dat n hem volging r niet.

K. olgende rscheen e over lerefor- aan op artikel tris het an den e over te be- ikel te n naam veilig namen ij niet ok ik t wien

over talleen — stuk is voor- woord in het mocht aarden in nij zulks p het

DE. o wel- moest wuste voor- or van lagen- deren Febr. a ver- dat ik buldi- is het ik als- Daas a een , ver stueel stukje

DE. o wel- moest wuste voor- or van lagen- deren Febr. a ver- dat ik buldi- is het ik als- Daas a een , ver stueel stukje

DE. o wel- moest wuste voor- or van lagen- deren Febr. a ver- dat ik buldi- is het ik als- Daas a een , ver stueel stukje

DE. o wel- moest wuste voor- or van lagen- deren Febr. a ver- dat ik buldi- is het ik als- Daas a een , ver stueel stukje

DE. o wel- moest wuste voor- or van lagen- deren Febr. a ver- dat ik buldi- is het ik als- Daas a een , ver stueel stukje

DE. o wel- moest wuste voor- or van lagen- deren Febr. a ver- dat ik buldi- is het ik als- Daas a een , ver stueel stukje

DE. o wel- moest wuste voor- or van lagen- deren Febr. a ver- dat ik buldi- is het ik als- Daas a een , ver stueel stukje

DE. o wel- moest wuste voor- or van lagen- deren Febr. a ver- dat ik buldi- is het ik als- Daas a een , ver stueel stukje

DE. o wel- moest wuste voor- or van lagen- deren Febr. a ver- dat ik buldi- is het ik als- Daas a een , ver stueel stukje

DE. o wel- moest wuste voor- or van lagen- deren Febr. a ver- dat ik buldi- is het ik als- Daas a een , ver stueel stukje

DE. o wel- moest wuste voor- or van lagen- deren Febr. a ver- dat ik buldi- is het ik als- Daas a een , ver stueel stukje

Leestafel.

Dr. H. H. KUYPER, hoogleeraar aan de V. U. te Amsterdam, De AARDE HET MIDDELPUNT VAN HET HEELAL.

III.

Ten slotte het derde of laatste deel van Dr. KUYPER'S Studie, waarin hij het heeft over de onbegrijpelijkheid der vaste sterren, die ons omgeeft, en dan, in verband met zijn onderzoek, de resultaten der wetenschap der voorstelling der Schrift bevestigen, de vraag stelt, of onder deze vaste sterren ook bewoonbare werelden gevonden worden.

In de BOEKAANKONDIGING van zijn dissertatie in het ORGAAN VAN DE CHRISTELIJKE VEREENIGING VAN NATUUR- EN GENESKUNDIGEN wijst de astronoom Dr. W. J. A. SCHOUTEN er op, dat, terwijl men vroeger weinig aandacht schook aan de bestudeering der vaste sterren, hierin eerst op het eind der 18e eeuw verandering kwam, toen WILLIAM HERSCHEL de grondslagen legde voor een bestudeering der vaste sterren, hun aantal, hun plaatsen en hun bewegingen. Maar, dat toch eerst in de laatste kwarteeuw deze nieuwe wetenschap tot bloei is gekomen, en dat dit voor een groot deel is te danken aan den energieke arbeid en de scherpsinnige onderzoekingen van zijn leermeester, onzen landgenoot Professor KAPTEYN te Groningen.

In aansluiting aan HERSCHEL en ook aan de latere onderzoekingen spreekt KUYPER alom over de VASTE STERREN.

Deze sterren dragen, zoals hij terecht opmerkt, verkeerdelijk hun naam. Want noemde men ze vroeger, in onderscheiding van de planeten, die zich om onze Zon bewegen, „vaste“, thans zegt men dat ook zij zich bewegen.

Deze zij vaste sterren dan zijn die, waarvan velen voor ons aan den hemel zichtbaar zijn. Wij zij echter op omtrentelijke afstanden van onze aarde verwijderd zijn, vertoont zij zich, ook door de grootste telescopen, niet gelijk onze groote planeten als kleine schijven, maar slechts als lichtende punten.

Het dichtste staan deze vaste sterren binnen den MELKWEI, waarover Dr. KUYPER op p. 55 spreekt.

De MELKWEI is, naar men weet, die witschijnt, glanzende streep aan den hemel welke als een lichtende gordel het sterrenheelal omspannt, den sterrenhemel in twee helften verdeelt: de Zuid- en de Noord-hemel en glans ontleent aan deze lichtende punten.

Volgens de meeste Astronomen zou ons Zonnestelsel in of bij het midden van den MELKWEI zich bevinden.

Na een uitvoerige bespreking van de „vaste sterren“ wijdt KUYPER dan ook zijn aandacht aan de NEVELVLEKKEN, waarvan men niet t bloote oog slechts enkele waarnemen kan, maar wier aantal in werkelijkheid zeer groot is (p. 56). „Deze nevelvlekken“, zegt hij dan verder, „die als een lichtende wolk zich aan ons voordoen, bestaan voor een deel, evenals de MELKWEI, uit een groot aantal kleine en zeer dicht bij elkaar geplaatste sterren, die er als een bijeenzwerm uitzien en daarom bijeenzwermen heeten, maar voor een ander deel bestaan ze ook uit ontzaglijke massa's van gloeiende gassen“.

Na deze uiteenzettingen komt Prof. KUYPER dan tot de vraag waarover het in zijn Studie gaat, of onder dit eindelooze heit van sterren, die wij hetzij met het bloote oog, hetzij door een telescoop waarnemen, ook gevonden worden, die evenals onze aarde geschikt zijn om door levende wezens bewoond te worden? (p. 61).

„Deze vraag“, zegt hij „is kort en goed met neen te beantwoorden“ en daaromtrent bestaat dan ook onder deskundigen geen de minste twijfel“.

Als grond voor dit beweren voert hij dan aan, dat „al deze sterren“ niet als onze aarde en de andere planeten donkere ballen zijn, die het licht van een nabij zijnde zon weerkaatsen, maar dat zij als zonnesterren, evenals onze zon, zelf licht uitstralen en, om dit te kunnen doen, evenals onze zon in gloeienden toestand moeten verkeeren.

Verder wijst hij ook nog op het verschijnsel, dat „zo onder de „vaste sterren“ die het een deel van de nevelvlekken vormen, als onder de „vaste sterren“ van den MELKWEI, drieërlei zijn te onderscheiden, en wel witte, gele en rode“.

De verklaring, die de nieuwere astronomie van dit verschijnsel geeft en welke verklaring Dr. KUYPER op p. 62 en 61 veel vrij uitvoerig bespreekt, komt in het kort hierop neer, dat de witte sterren, en dat zijn meest die welke in den MELKWEI voorkomen, sterren zijn, die zich nog in den meest gloeienden toestand bevinden; dat gele sterren, waartoe ook onze zon behoort en die meest bij het middelpunt van den MELKWEI voorkomen, die zijn, welke reeds meer tot afkoeling zijn gekomen, en dat de rode sterren een nog verder stadium van verkoeling aanwijzen.

„Gaaf nu“, zoo voegt hij hieraan toe, „dit proces van verkoeling nog verder door, dan zou zulk een ster ten slotte haar lichtglaas verliezen en een donkere bol worden, evenals onze planeten, maar dan met dit onderscheid, dat bij haar geen zon zou wezen om haar te verlichten en te verwarmen, en op zulk een ster zou niet alleen een eeuwige nacht heerschen, maar ook een toenemende koude, totdat het absolute nulpunt bereikt zou zijn“.

„En men vermoedt, dat er in het heelal tal van zulke donkere, geheel afgekoelde zonnesterren zich bevinden“ (p. 63).

Zijn conclusie is dus, dat noch bij de lichtgevend, noch bij de donkere sterren sprake kan zijn van een bewoonbare wereld. „Hier vindt men een gloed en hitte, die alle organisch leven zou doodden; daar een koude, waarbij geen levend wezen het kan uithouden“.

„Intusschen“, zoo schrijft Prof. KUYPER op p. 64, „is hiernaar de zaak zelf nog niet uitgemaakt“ en dan volgt de bespreking van wat hij onwaardig noemt de laatste reddingsplan van de voorstanders van „de veelheid der bewoonde werelden“ zich vastklampen“.

Wat de grachtige Schrijver hier bedoelt is dit: De voorstanders van „de veelheid der bewoonde werelden“ meenen hun theorie te kunnen redden door te verwijzen naar het feit, dat onder de planeten, die om onze zon wettelen althans een bewoonbaar is en wel onze aarde. En, omdat alle vaste sterren „zonnen“ zijn, beweren zij dan, dat ook om die andere zonnesterren planeten wettelen, waarvan althans sommige bewoonbaar moeten zijn. Bij het groot aantal vaste sterren zouden er, ook indien om elk van dezen maar één planet wettelde, die de vereischte voorwaarden voor het leven aanbod, toch miljoenen bewoonbare werelden zijn.

Hiernaar ware wat de Schrift leert, door de wetenschap niet bevestigd, maar weerlegt.

Terecht merkt Dr. KUYPER daar echter bij

op, dat de voorstanders van „de veelheid der bewoonde werelden“ hier den vasten bodem der waargenomen feiten verlaten en zweven op het alappe koord van onbewezen hypothesen“. Hun redeneering is dan ook niet meer dan vrij zwak. Zij berust op een „analogie“.

Maar met analogieën moet men uiterst voorzichtig wezen.

Het inuikende toch voor de heeren voorstanders van „de veelheid der bewoonde werelden“, dat „niet één onderzoeker bij deze andere zonnesterren ook maar iets van zulk een planetenstelsel heeft bespeurd“ (p. 64).

Dr. KUYPER toont zich een geschoold denker wanneer hij, de waarde van dit zijn argument niet overschattend, schrijft: „Of het in de toekomst gelukken zal, door nog meerdere volmaking onzer telescopen of door andere instrumenten er achter te komen, of deze sterren door planeten omgeven zijn, kan niemand zeggen“ (p. 64). Maar zooveel waarde heeft het voor hem en ons, als Schriftgelooovigen, dan toch, dat het uitzonderend dienst kan doen tegen de bewering, als zou wat de Schrift leert door de wetenschap weerlegt zijn.

Ik ben hiernaar aan het einde van mijn taak om, door een overzicht van den inhoud dezer brochure, de aandacht onzer lezers op haar te vestigen, gekomen. Voor wat in de laatste bladzijden staat en in hoofdzaak resümte is, moet ik naar het stuk zelf verwijzen.

Prof. KUYPER heeft met DE AARDE HET MIDDELPUNT VAN HET HEELAL zijn medechristenen aan zich verplicht.

De lezing er van zal, omdat het Schriftgeleef er zoo krachtig in verdedigd wordt, hem in dat geloof sterken en, omdat niet de wetenschap, maar wat zich onder den schijn van wetenschap aandient, er met onmiskenbaar talent en goed gevolg in werd aangevallen, hem bewaren van door die schijn-wetenschap te worden ontrist.

Ten zeerste kan ik dan ook het zich aanschaffen van deze dubbele Afdeling van SCHILD EN PIJL, waarvan de lezing, fraai gestileerd als zij is, ook een esthetisch genot biedt, aanbevelen.

Voor geringen prijs is bij den uitgever J. H. Kok te Kampen ook deze Afdeling afzonderlijk verkrijgbaar.

G.

Ant de Pers.

Dr. Kuyper van Rotterdam leidde de Lijdensprediking in door een korte uiteenzetting over het Antinomianisme. Zie ze hier:

Deze week wordt een aanvang gemaakt met de Lijdensprediking. Het oog wordt weer gericht op den Man van Smarten, die wel is waar geleden heeft den gansen tijd zijns levens, maar toch bij Gethsemane betreden heeft den bitteren lijdensweg, en van stuk tot stuk wordt eerst het lijden van den Goel overdacht en straks het sterven aan het kruis van Golgotha van den Borg en Middelaar.

In die lijdensweken wordt, naar het woord des Apostels, Christus voor oogen geschilderd, onder u gekruist zijnde. Reeds zeer vroeg kwam de gewoonte in de Kerk op, op eenige weken voor Paschen de passieprediking te houden, en de gemeente heeft haar alomts gaarne gehoord. Het was een opzettelijke denken aan het lijden en sterven van Jezus Christus als Borg voor doerschuldige zondaren, het deed de grootheid van onze schuld gevoelen, dat daarvoor niet anders betaald kon worden dan door het bittere lijden van de helische smarten, en het dreef uit tot aanbidding des Vaders, die alzoo lief de wereld gehad heeft, dat hij daartoe zijn eengeboren Zoon gezonden heeft, en tot aanbidding van den Zoon, die geheel vrijwillig dien borgtucht op zich genomen en volbracht heeft.

Maar bij die lijdensprediking, zal zij goed zijn en zal zij haar doel bereiken, komt het er op aan, het borgtuchtelijke van Christus lijden duidelijk te doen uitkomen. Wie voor dat borgtuchtelijke geen oog heeft en daarvan niet weten wil, vervalt in de groote fout van het Antinomianisme.

Antinomisme, ook Antinomianisme genoemd, is een bekend woord. Het is samengesteld uit *anti*, dat tegen en *nomos*, dat wet betekent. Het geheele woord beduidt dus een gedachte of een systeem dat tegenover de wet staat, en de leer der wet bestrijkt.

Gewoonlijk wordt een Antinomist of Antinomian genoemd hij die leert, dat de Christen vrij van de wet is. Men heeft dan de stelling dat Christus de Borg is, volkomen alle schuld betaald heeft, alle zaligheid en heerlijkheid verdienend heeft, de wet volkomen voldaan heeft, zoowel in lijdelijke als in dadelijke gehoorzaamheid, en dat de Christgelooijge daaraan zoo veel heeft dat hij ten volle met de wet heeft afgekerd, niets meer met de wet van doen heeft. Eigenlijk is het zelfs verkeerd om van goede werken te spreken en daarnaar te staan, want dat is te kort door de bocht van de verdiensten van den Middelaar. Beter is het te zeggen: laat ons bedanken, omdat de genade te overvloedig is.

Bij deze Antinomianen, die de wetteloosheid vrijheid van den Christen leeren, is een groote verwarring tusschen de verlossing des heils door den Borg en de toepassing daarvan door den Heiligen Geest. Zij verstaan niets van het inwendige werk der heiligmaking, hebben zelfs geen berouw over de zonde, bidden niet om vergeving, en zij verstaan niet dat de boom aan de vruchten gekend wordt, en dat als de goede vrucht uitblijft, en de kwade vrucht welig tier, hun boom zal worden afgehouwen en uitgeroeid. Juist om dit laatste is het Antinomianisme zoo gevaarlijk, want zonder heiligmaking is het onmogelijk den Heer te zien (Hebr. 12: 14).

Maar daar is nog ook een Antinomianisme in ruimen zin. Sprekt men meestal van het Antinomianisme ten opzichte van den Christen, er is ook een Antinomianisme ten opzichte van den Christus. En het is tegenover dat Antinomianisme, dat de Gereformeerde lijdensprediking met de meeste bealustheid positie neemt.

Men is dan Antinomian in zoo volstrekt zin dat men zich vijandig stelt tegen de wet als zodanig, en van de wet ganschelijk niet weten wil. Men bestrijdt dan elke wetgedachte en is van oordeel, dat wel in de periode van het Oude Testament, toen de ontwikkeling der ideeën nog niet zoo ver was voortschreden er sprake kon zijn van een wet, maar dat die wet daarom dan ook van lagere orde is, en leert dat met het Nieuwe Testament een periode van hogere ontwikkeling en riker leven is ingetreden, waarin de wet afgeleid heeft afgedaan. En overmits Christus Jezus het Nieuwe Testament open, bestaat, volgens deze Antinomianen, de wet ook niet voor Christus Jezus. Hij heeft vrij van de wet en met geheel het optreden, het leven, het lijden en het sterven van Jezus Christus los van de wet, buiten de wet om, beschouwd en gedacht worden.

Hier heft ge het Antinomianisch beginsel, het „tegen-de-wet-zijn“ in volle doerwerking en uitwerking. Niet alleen den Christen, maar ook de Christus los van de wet Gods!

Hoe door en door onschrijftelijk die gedachte is, blijkt wel, om op twee uitspraken der Schrift de aandacht te vestigen, allereerst uit het bekende woord in Psalm 40, waar de komende Messias spreekt: „Ik heb lust, o mijn God! in Uw welbehagen te doen, en Uw wet is in het midden mijns ingespannen“, en vervolgens uit het bekende woord dat dat Jezus in de Bergrede sprak: „meent niet dat ik gekomen ben om de wet of de profeten te ontbinden. Ik ben niet gekomen om die te ontbinden, maar te vervullen, want voorwaar zeg ik u, totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet een jota noch een titel van de wet voorbijgaan, totdat het alles zal zijn geschied“ (Matth. 5: 17, 18).

Hoe dwaas en goddeloos is het dus om het Antinomianisme zoo ver te drijven door het zelf op den Christus Gods toe te passen, waar Gods wet in het midden van zijn ingewand was, en Hij uitdrukkelijk zeide gekomen te zijn niet om de wet te ontbinden, maar juist om haar te vervullen.

En als ge dan aan derulken vraagt hoe zij, ener zijds de vergeving der zonden en anderzijds het lijden en sterven van Jezus Christus verstaan, als op dat alles aan geen wet Gods gedacht mag worden, dan geeft men tweërlei antwoord ten beste. De een houdt u voor dat in het eeuwig Besluit Gods de vergeving der zonden vast ligt en dat zij krachtens dat Besluit den zondaar geschonken wordt, en dat als God besloten heeft de zonde te vergeven, het niet noodig is voor voldoening te zorgen. En de ander leert u, dat het van den zondaar een waan is, te denken, dat God over de zonde zich vertoort, en dat alle schuldgevoel en benauwing der conscientie een onnoodige zelfkwellend der ziel is. En nu is Jezus Christus wel op aarde gekomen, en heeft Hij geleden en is gestorven, maar niet om de schuld te voldoen, niet om voor de zonde te boeten, dat is een wettelijke gedachte, maar om met Zijn dood Zijn leer te bevestigen, want Hij is slechts gekomen als profet om de eeuwige liefde Gods te openbaren en bekend te maken. En volgens den ander is Hij een martelaar, door Zijn lijdensoorten niet begrepen, en uit haat ter dood gebracht.

Men voelt hoe deze antinomianische beschouwing van het lijden en sterven van Jezus Christus, voorgedragen door velen die zich Christen noemen, lijnrecht ingaat tegen heel de openbaring der Schrift, en verkanst staat tegenover de leer des Evangelies.

Wij Gereformeerden, hooren in de lijdensprediking van onzen Heere en Heiland als onzen Borg en Goel. Hij is het Lam Gods dat de zonde der wereld wegneemt. Hij heeft nooit zonde gekend of gedaan. Maar God heeft hem zonde gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardig Gods in hem.

Hij is om onze overtredingen verwond, om onze onrechtigheden verbijld, de straf die ons den vrede aanbrengt van hem, en door Zijn striemen is ons genesing geworden.

Wij hadden, door de wet te schenden, door een eeuwige verdorvenheid verdiend, en onze Borg heeft voor ons en in onze plaats dien vloek der wet gedragen, aan al Gods recht voldaan, de wet volkomenlijk gehouden en daarom de eeuwige zaligheid voor Gods volk verdiend omdat hij in triomf kon uitroepen aan den kruis: *het is volbracht*.

Gelukkig mag gezegd, dat deze valsche theorieën bijna uitgebannen zijn. Toch is herinnering er aan niet overbodig.

Voor Kinderen.

VIJAND EN VRIEND.

XVI.

ALLEEN.

Hoe het geschil tusschen vader en zoon eindt zou, was reeds nu te voorzien. Al reeds vroeger was bij baas Peter gebleken dat Kees, hoe vriendelijk hij zijn mocht, toch zekere strijkpoging bezat. En dat had hij van zijn vader, zeiden de naaste buren. In elk geval liet het weinig hoop op een vreedzaam einde van den strijd.

Moeder poogde nog tusschenbeiden te komen, vader en zoon tot wat toetschietelijkheid te bewegen. Maar dat gaf weinig. Ieder stond op zijn stuk en toen alle drie te bed gingen, hoopten zeker allen het beste van de zaak, maar waren tevens overtuigd dat het einde zoo zijn scheiding.

Maar wat en vader en moeder en zoon vergeten was te vragen naar den wil des Heeren. Zijn Woord te raadplegen. Dan toch zou Kees gelezen hebben, wat hij trouws ook wel wist, hoe het vijfde gebod ons vermaant onze ouders te eeren en te gehoorzamen. En de ouders zouden hebben gelezen, hoe het Woord Gods hen vermaant hun kinderen op te voeden in de leer en vermaning des Heeren. Dat hadden zij eigenlijk nooit gedaan, en nu plukten zij er de kwade vruchten van.

Wat te voorzien was, gebeurde. Eenige dagen later vielen er weer hooge woorden tusschen Kees en zijn vader. Zoo kwam de beslissing. Vader zeide ronduit, dat hij zulk geen onbeschaamden, weerbarstigen zoon niet langer in zijn huis dulden wou. Moeder mocht praten wat zij wilde, het baatte niet: Kees moest de deur uit voor goed.

Heel veel hinder deed het hem niet. Even als vroeger bij zijn baas had Kees al dadelijk zijn besluit genomen, en dat was heen te gaan. Dan zou hij vrij zijn, en vrijheid blijheid.

Ongedacht diende hem daarbij 't geluk, zoals hij het althans noemde. In het dorp woonde een kleermaker-winkelier, die onlangs een oud heerenhuis had gehuurd, waar hij woning, winkel, werkplaats en bergplaats alles in elkaar had. Ook was er gelegenheid tot slapen voor twee luvende knechts, en zelfs dan schoot er nog een kamerje over op den zolder, wel wat klein, maar ook voor weinig geld verkrijgbaar. Dat alles wist Kees door een van de knechts die tot zijn vrienden behoorde, en hij had dadelijk besloten van die gelegenheid gebruik te maken. Met den kleermaker werd hij het spoedig eens; verhuisschool had hij niet veel, en zoo was hij binnen een week van woning verwisseld. Het enige wat moeder nog gedaan kon krijgen, was dat vader aan Kees toestond nu en dan in het ouderlijke huis te komen, mits — niet te veel.

In grote steden als Amsterdam en Rotterdam kan men tien jaar en langer in hetzelfde huis wonen, zonder toch ooit te weten wie ook maar zijn naaste buren zijn. Ja vaak weet men niet diens eens van degenen die met ons hetzelfde huis bewonen maar een afzonderlijk gedeelte. Men ziet en spreekt elkaar zelden of nooit.

Gehel anders is het op dorpen en gehuchten. Daar kennen, zoo niet allen dan toch zeer velen elkaar min of meer. Zij deelen in elkanders leed en vreugd, helpen elkaar, meer — praten ook over den een tot den ander soms meer dan goed is.

Het was voor vele lezers niet ondienstig dat wij dit even opmerkten.

Zoo wordt duidelijk dat baas Peter de smid vrij goed op de hoogte bleef van Kees' doen en laten. In de smederij kwamen gedurig menschen en die verhandelden graag eens wat op het dorp geschiedde, en wilden graag iets nieuws zeggen of hooren. Zoo kreeg de baas soms meer te hooren dan hem lief was.

In den beginne had hij nog gepoogd zich met zijn vroegeren knecht in te laten, hem althans goedde raad te geven. Maar dat baatte weinig, want Kees was voor de vermaningen van den baas Oot-indisch doof. Ook beproefde onze smid wat hij door een bezoek bij de ouders kon uitwerken. Maar ook dat mislukte helaas geheel. Want man en vrouw, in plaats van te gevoelen dat ook zij schuld hadden, weten alles aan den baas. Als die, zeiden zij, maar toegeliever en vriendelijker was geweest, zou het nooit zoo ver met Kees gekomen zijn. In 't kort, de onschuldige kreeg de schuld, en ging teleurgesteld en bedroefd heen. Anders

echter dan Kees' ouders droeg hij de zaak den Heere op, en bad Hem alles ten beste te leiden.

Dat het, terwijl de zaken zoo stonden, ook tusschen baas Peter en Kees niet meer werd als vroeger is niet onbegrijpelijk.

Wel bleef de baas ook nu toonen, dat hij het woord des Heeren in acht nam sheet uw vijanden lief' wel bleef hij ook welwillend jegens Kees en diens ouders, sprak nooit kwaad van hen, doch terecht zegt het spreekwoord: 't kan niet alles van één kant komen. Zocht de baas het goede. Kees deed juist andersom.

Kwam Kees op straat zijn vroegeren patroon tegen, dan deed hij alsof hij hem niet zag, of wel, hij keek hem aan met een hoonend en spotlachend gezicht, maar zonder hem te groeten.

Ook liet hij niet na van den baas kwaad te spreken waar hij maar kon en hem voor te stellen, als iemand die zijn werk lui slecht behandelde, en alleen op eigen voordeel bedacht was. En zoals gewoonlijk waren er altijd menschen die zulke leugens geloofden, of althans deden alsof zij het geloofden. Maar de waarheid was, dat hen de haat tegen de vromen dreef van wie zij liefst zooveel mogelijk kwaad hoorden en vertelden.

Het scheen wel alsof het hij Kees zelf ook zoo was. Hoe meer hij voortging op den verkeerden weg, hoe sterker zijn afkeer werd van baas Peter, en hoe grooter de lust om hem te benadelen.

Dat bleek vooral, toen Kees zijn best begon te doen om het wat verder in de wereld te brengen. Daarvoor beproefde hij baas Peter klanten afhandig te maken. Wel lukte dit niet altijd, ja maar zelden, toch hinderde het den baas dien natuurlijke zulke dingen ter oore kwamen. Hij zei er niets van, maar toch kon hij het niet vergeten. En zoo stond dan Kees tegenover zijn vroegeren baas haatdragend, boos en onverzoonlijk.

Maar hij was dan nu vrij, het ouderlijk huis uit, eigen baas, en ontlast van veel dwang, zoals hij dwarselijk meende. Vader en moeder hadden nooit veel aanmerkingen gemaakt, maar toch zwegen zij niet altijd. Thans zou dit uit zijn. Of hij laat 't huis kwam, of hij wat veel dronk, of de herberg druk bezook van hem kreeg, niemand zou er meer op letten. Dat moest heerlijk wezen. Nu en dan mocht hij eens 't huis aanloopen, voor het overige ging hij zijn eigen weg.

In de eerste dagen na de verhuizing ging alles naar wens. Wel was zijn kamertje klein, maar in dit kleine koninkrijk voelde hij zich heer en meester, en dat was waar zijn hart naar uitging.

HOOGENBIJK.

Buitenland.

Palästina. Een republiek naar Amerikaansch model?

Men bereidt in de Vereenigde Staten een groote verhuizing van Joodsche arbeiders en handwerkers naar Palästina voor. In New-York besloot een groot deel van de Joodsche werkloden om zich tot het vormen van een republiek Palästina, naar het model der Vereenigde Staten, aanen te sluiten. Men wil de landverhuizing uit Amerika naar Palästina bevorderen, te meer daar Japan aan de Zionistische organisaties in Londen en New-York de verklaring deed geven, dat de Japaneche regering het streven der Zionisten welwillend geind is en dit op den door Engeland voorgeslagen grondslag goedkeurt. Voor ons gevoel is het stuitend, dat een Heidenische regering henkelijc een stem in het kapittel heeft bij de regeling van een zoo teedere zaak als de beschikking over het Heilige land is. Deren Japanechen invloed op Westersch beleid hebben wij aan Koning Edward VII van Engeland te danken die een verbond met Japan sloot.

Men denke echter niet, dat bij de vestiging van een republiek in het Joodsche land alles als van zelf gaan zal. De bezwaren, waarmede de nieuwe nederzettingen zullen te worstelen hebben, zijn vele.

Wellicht zal het iemand verwonderen, dat niet alle rechtinnige Joden met geestdrift vervuld zijn door de gedachte dat het land der vaderen weer zal bewoond worden door Joden, die daar verademing zullen vinden van de eenwenlange vervolging welke het Joodsche volk vooral in Oost-Europa te verduren had.

Doch dit is verklaarbaar, als men bedenkt dat er Joden zijn die daarom met het Zonisme niet sympathiseeren, omdat zij overtuigd zijn, dat Israël's verlossing komen moet door den Messias en niet door menschenhand of door een menschelijke beweging.

Het beginsel van scheiding van Kerk en Staat zal wel in de nieuwe republiek worden ingevoerd, als deze naar het model der Vereenigde Staten wordt ingericht. Maar als de orthodoxe Israëliet leeft bij het ideaal om den ouderen Joodschen staat weer te doen herleven waarin Kerk en Staat zoo onafscheidelijk aan elkander verbonden waren, dan kan men zich indenken dat hij, nu de Zionistische beweging tot eenig taatselijk resultaat belooft te komen, vraagt: zal de nieuwe staat wel geven, wat wij zoo vurig hebben gehoopt dat eenmaal aan ons volk geschonken zou worden?

WINCKEL.

Officiële Berichten.

Aan de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Waarde Broeders in onzen Heere Jezus Christus.

In deze zeer moeilijke tijden, veroorzaakt door de langdurige en hevige oorlog, die in Europa en ook in andere delen der wereld gevoerd wordt, vindt de Gereformeerde Kerk van Zuid-Afrika zich gedrongen om aan de Gereformeerde Kerken in Nederland haar innige deelneming te betuigen. Nederland wordt in de laatste jaren zwaar beproefd.

In 1916 was er een overstroming, die veel kommer en geldelijke schade veroorzaakte, en waarvan de gevolgen zich zeker ook in een deel van de Gereform. Kerken lieten gevoelen.

Onze Synode heeft toen in 1916 speciaal aan haar Korrespondenten opgedragen haar sympathie met de zusterkerken in Nederland te betuigen. Dat is toen gedaan, doch wellicht heeft u ons schrijven niet ontvangen. In oorlogstijd is het postverkeer niet altijd, zoals men het wel zou wenschen. Spraken wij toen ook onze innige begeerte uit, dat weldra de vreeselijke oorlog mocht worden beëindigd, deze wens is, helaas, nog niet vervuld geworden. De nood is steeds nog stijgende in uw land. Met grote deelneming en met een biddend hart hebben wij steeds hier in Z. Afrika naar het kleine Nederland gezien. Onze bede was voortdurend en is dit nog: Heere, behoud en bescherm dat kleine dierbare land.

Soms scheen het, alsof de deelname van Nederland aan de oorlog onvermijdelijk werd, doch tot nog toe is het altijd zo beschikt, dat Nederland zijn neutraliteit kon behouden en handhaven. Ten gevolge van de oorlog is de toestand daar al benard genoeg. Gebrek aan levensmiddelen, en aan de benodigdheden van het dagelijks leven, is in alle kringen der bevolking

nijpend. Ook het kerkelijk leven wordt daardoor belemmerd.

De armenverzorging, de behatiging van allerlei liefdadige instellingen, het instandhouden van scholen en vooral van de inrichtingen voor Hoger Onderwijs, het doen van Zendingenwerk, het verschaffen van het nodige onderhoud aan de bedienaren des Woords en verscheidene andere nodige zaken, moeten lijden onder de huidige toestand en zij vragen grote opofferingen. Uit de kranten, die ons van tijd tot tijd bereiken, weten we dat.

Toch verblijdt het ons zeer, dat ook de Gereformeerde Kerken in Nederland, om andere niet te noemen, in dezen haar plicht trachten te doen. Wij zien, hoe een uitgebreide veldprediking georganiseerd is, en overal waar gezorgd moet worden en geestelijke hulp wordt gevraagd, zien de Kerken niet lijdelijk toe.

Wij hopen en bidden, dat de Heere uwe arbeid mag zegenen en dat ook de naam van Christus te midden van krijgsof-bijf en allerlei verwikkelingen ere wordt gebracht, en dat ook de Christenen, door liefde tot de Heiland gedrongen, in deze bange tijd zegen, troost en licht mogen verspreiden.

De stem, die de Protestantse Kerken in Nederland met betrekking tot de oorlog hebben doen uitgaan, heeft hier in Z. Afrika weerklink gevonden en op Zondag 7 Julie a. s. zal door verscheidene, ja misschien door alle, Hollandse Kerken in Z. Afrika uw belijdenis van schuld en uw smeekbede om vrede, tot de onze worden gemaakt door afkondiging van de kansels.

Daardoor zal dan, bij alle verdeeldheid onder de Christenen, weer worden gezien, dat er meer eenheid is, dan het soms wel schijnt.

Wij bidden van harte, dat de Heere het zo in zijn raad moge beschikken, dat Nederland buiten de oorlog blijft en dat het de taak, die het tot nu toe, waar daar gelegenheid voor was, vervulde, n.l. om te helpen wonden verbinden en leed te verzachten, met liefde mag blijven waarmaken.

Onze Synode zal D. V. zitten 22 Aug. a. s. te Reddersburg Oranje Vrijstaat. De zitting is vervroegd met het oog op de nieuwe wet op het hoger Onderwijs, waarbij onze Theol. School nauw betrokken is. Van de moeilijkheden, die wij in Z. Afrika hebben, is het niet noodig u te schrijven. Zij zijn u misschien bekend. Wij hopen evenwel met de hulpe Gods en de leiding des H. Geestes, dat wij in alles de rechte weg mogen bewandelen.

Ik zou u wel willen verzoeken om, indien mogelijk, al was het met een kort woordje, dit schrijven te beantwoorden, opdat nog op onze Synode dat antwoord kan worden gelezen.

Met hartelijke groeten en u Gods zegen en hulp toebiddende, ben ik, waarde broeders, uw broeder in Christus.

T. HAMERSMA.

Korresp. met de Buitenlandse Kerken.

Philipsdorp, 22 Junie 1918.